

SABIR

Atilâ MURATOĞLU

Konya, 2018

Atilâ MURATOĞLU

Büyükkovanağzı Mah. Altıncılıç Sk. No: 12
Tel: 0530 608 71 77 Meram/KONYA

ISBN

978-605-83532-6-8

Baskı - Cilt

Damla Ofset AŞ.
Büsan Organize San. Kosgeb Cad.
10631 Sk. No: 4 Karatay/KONYA
Tel: (0332) 345 00 10
www.damlaofset.com.tr

Sertifika No: 14972 / NİSAN 2018

SABIR

Atilâ MURATOĞLU

Konya, 2018

**KİTAPÇIKDAKİ KAYNAKLARIN
KISALTMALARI**

- b : Sahih-i Buhari
m : Sahih-i Müslim
tr : Tirmizî
r : R El- Ehadis
t : T. ve Terhib
tc : Tac Tercemesi
cs : Câmî'us-Sagîr
rb : Ruhul Beyan Tefsiri
rs : Riyazüs Salihin
ih : İ. Ulumiddin
ma : Marifetname
dr. : Daru'l Hadis
cf : Cem'ul-fevâid
e.d. : Ebu Davud
i.m : İrşad Meclisleri
c.u. : Câmiu'l-Usûl
f.k. : Fizilal-il Kur'an
i.t. : İslam Tarihi
d.y. : Diyanet Yayınları

İçindekiler

Mukaddime	7
Sabır Nedir?	9
Sabır Nerelerde Olacak?	12
Sabrın Zamanı	16
Sabır Talep Etme	18
Sabretmek	20
Musibet, Bela, Sıkıntı, Felâket Anında	
Söylenecek Söz	25
Mümin Sıkıntılarla Karşı Karşıyadır	31
Sabrın Çeşitleri	33
Sabır Tavsiye Etme.....	34
Sabretmeyenin Durumu.....	38
Sabretmenin Mükâfatı	40
Sabır Cennet Azığı	42
Sabrı Cemil.....	45
Sabrın Esası.....	47
Sabırdaki Ölçü Ve Kısımları.....	49
Sabır Hakkında Büyüklerin Sözleri.....	51
Kişinin Sevdiği Ve Sevmediği Şeylere	
Sabretmesi.....	55
Peygamber (S.A.V) Efendimizin Sabrı.....	60

Sahabeyi Kiramın Allah (C.C) Yolundaki	
Sıkıntılara Sabrı	66
İlmin Aslı Sabırdır	70
Karı Koca Arasında Sabır.....	74
Eyyûp (A.S)In Sabrı.....	82
Sabır Hakkında Ayetler.....	94
Sabırla İlgili 40 Hadis.....	97

Peygamberimiz (s.a.v) buyuruyor ki:
*“Bil ki, zafer sabır ile; ferahlık sıkıntı ile;
kolaylık güçlük ile beraberdir.”*
(Camiü’s-Sağir 3812)

MUKADDİME

Bismillâhirrahmanirrahim,

Rahman ve Rahim olan Allah (c.c)’ın
adıyla

Hamd;

Alemlerin Rabbi, meliki, hükümdarı,
hayatımızı düzenleyen ve bizim üzeri-
mizde mutlak tasarruf yetkisine sahip
olan Allah (c.c)’a mahsustur.

Salât ve Selâm iki cihan serveri kâina-
tın önderi Hz. Muhammed Sallallahû
Aleyhi Vesellem Efendimize onun pak
ehl-i beyt’ine, ashabı güzînine ve Din-i
mubini saf ve nezih bir şekilde günümü-

ze değin aktaran ulemamızın üzerine olsun.

Bu hayat yolunda her an karşılaşılabileceğimiz çeşitli olaylar karşısında yapmamız gereken ve imanın bir parçası olan "Sabrı" ayet ve hadislerle siz okuyucularıma faydalı olması ümidiyle bir eser haline getirmeyi murat ettim.

Mevlâ Teâlâ hazretleri bu eseri bütün okuyucularımıza faydalı kılsın.

Atilâ Muratoğlu

KONYA / Haziran 2011

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SABIR NEDİR?

Sözlük Manası: Tahammül eden, sabreden, bekleyen, zorluğa karşı göğüs geren, halinden şikâyet etmeyip acı ve sızıya katlanan, belâ ve musibete karşı şikâyet etmeyip Allah (c.c)'a şükreden.

Resulullah (s.a.v), Hz. Hasan (r.a)'ın rivayet ettiği bir hadisi şeriflerinde:

“Allah akli yarattığında ona şöyle buyurdu: “Gel” o da geldi. Sonra ona buyurdu: “Git” o da gitti. Sonra ona buyurdu: “Otur” o da oturdu. Sonra ona buyurdu: “Konuş”, o da konuştu. Sonra

ona buyurdu: "Sus", o da sustu. Sonra buyurdu ki:

"Bana senden sevgili ve daha kerim olan bir mahluk yaratmadım. Seninle tanırım, seninle hamd edilirim, seninle itaat olunurum, seninle veririm, seni hesaba çeker, muhatap ederim. Sevap sana, ceza da sana, sana en büyük ikram da "SABIR"dır" buyurdu. (r. 353-3)

Enes (r.a)rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v): "İman iki parçadır. Yarı sabır, yarı şükürdür" buyurdu. (r. 193-8, c.s. 2-1685)

Yine Enes (r.a)rivayet etmiş olduğu başka bir hadisi şerifte ise Resulullah (s.a.v) Efendimiz: "Sabrın imandaki mevkii, başın vücuttaki yeri gibidir" buyuruyor. (r. 217-8, c.s. 2-2521)

Başsız bir vücut olmayacağına göre sabırsız olunmaz.

Ulemanın bu hususta söylemiş olduğu güzel sözlere; kibarı kelimalarına bir göz atalım.

Sabır: Nefse hakim olmak ve onu başkasına şikayetten alıkoymaktır.

Sabır: Beden gücü ölçüsünde zorluklara katlanmaktır.

Sabır: Allah (c.c)'dan gelen bir acıya sabretmektir. Allah'tan gelene samimiyetle razı olmak demektir. Kazayı, takdiri ilâhiyi gönül hoşnutluğu ile kabul etmek demektir.

Sabır: Nefsi telaştan men etmektir.

Sabır: Gönlü dinin yasak ettiği şeylerden alıkoymak ve ona engel olmaktır.

Sabır ve şükür mü'minin özelliklerindedir.

Sabır: Görülen şeylere tahammül etme makamıdır.

Sabır: Kendisinde fayda bulunan acı bir ilaç gibidir.

Sabır: Acıya katlanmak, onu geçirmek için dayanmak ve karşı koymaktır ki, her ferahın, her başarının anahtarıdır. Baştaki darlığın, sıkıntının geçmesi için Allah'ın yardımını celbedecek sebeplerden birincisidir.

İmandan sonra takip edilecek yolun başı sabır, ahlakın başı sabır, ilmin başı sabır, amelin başı sabır, kısaca varlık alemini tanımanın başı sabırdır.

SABIR NERELERDE OLACAK?

Sabır bir azıktır. Allah'ın rızasını kazanma yolunun yol azığıdır. Bu yol uzun ve meşakkatlidir. Bela ve musibetlerle, çeşitli sıkıntılarla yüklü olan bu yolda sabır, bu davanın azığıdır.

Sabır, Sabır, Sabır... Her şeye Sabır!

Nefsin istek ve şehvetlerine sabır! Heves ve arzularına sabır! Zayıflık ve noksanlığına sabır! Bıkkınlık ve aceleciliğine sabır!

Sabır! İnsanların şehvet ve arzularına, zayıflık ve noksanlıklarına, cehalet, kötü ve bozuk niyetlerine sabır!

İnsanların kibirlenmelerine, kendini büyük görüp karşısındakileri küçük görmelerine sabır!

İnsanların doğru yoldan sapmalarına sabır! Hemen neticeye ulaşmak için aceleciliklerine sabır!

Sabır! Batılın dalaverelerine, isyan sertliğine, inkârın utanmazlığına, şehvetin galebesine, gurur ve iftiharın kudurganlığına, azgınlığına sabır! Zorluk ve sıkıntı anlarında, şeytanın vereceği vesveselerine sabır!

Sabır! Bütün bunlara karşı mücadele-
nin zorluğuna sabır!

Nefislerde ihdas ettiği sayısız infialle-
re; hiddet, kin, öfkeye, ıstırap ve sıkıntıya,
bazen hayır hususunda itimadın zayıfla-
masına, bazen beşeri tabiatta ümidin
zayıflamasına sabır!

Usanç ve bıkkınlığa, ümitsizliğe sabır!

Sabır! Nefsini zaptetmeye sabır!

Zafer ve galebe anlarında kendine
hakim olmaya sabır!

Bolluk ve bereket günlerinde şükür
ve tevazuya sabır!

Güçlü olduğu zamanlarda, intikam
almamaya, kibirlenip kendini büyük
görmede bulunmamaya sabır! Hak olan
kısası, düşmanlık vesilesi yapmamaya
sabır!

Allah'ın emirlerine karşı sabır! Günahlardan sakınmak için sabır! Hakka karşı gelenlerle cihat etmek için sabır!

Her türlü hilekârlığa karşı sabır!

Zaferin gecikmesine sabır!

Batılın çığırkanlığına ve yayılışına karşı sabır!

Tehlikeli yolların uzamasına karşı sabır!

İnsanların inatçılığına ve sapıklığa meyline karşı sabır!

Sabır! Zorlukta da, kolaylıkta da Allah (c.c.) ile irtibatı devam ettirmeye sabır!

Takdir-i ilâhiye'ye teslim olmaya sabır!

Her şeyi huzurla, güvenle, huşu ile Allah (c.c.)'a havale etmeye sabır!

Bütün bunlara sabır! Ve benzerlerine sabır! Bu hayatın virajlı ve zorlu yolunda tesadüf edilecek her şeye sabır!

Zafere ulaşmada da sabır!

Enes (r.a)rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v) Efendimiz:

“Bil ki zafer sabır ile, ferahlık sıkıntı ile, kolaylık güçlük ile beraberdir” buyuyor. (c.s. 3812 – m.ş. 279)

SABRIN ZAMANI

Enes (r.a)rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v)bir kabir başında ağlayan bir kadına rastladı ve:

“Allah’tan kork ve sabret” deyince, kadın:

“Git şuradan benim başıma gelen senin başına gelmedi ki” karşılığında bulundu.

Kadın, Resulullah (s.a.v)'i tanımamıştı. Bunun üzerine, O'nun Peygamber (s.a.v) olduğu söylenince, kadın Peygamber (s.a.v)'in kapısına geldi. Orada kapıcıları bulamayınca; Peygamber Efendimiz'e:

“Seni tanımadıydım” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v): “Sabır, başa gelen musibetin ilk anlarındadır” buyurdu. (r. s. 31 – t. 1001)

Buhari'nin rivayet etmiş olduğu başka bir hadiste: “Gerçek sabredici, musibetin ilk çarpılışı anında sabreden kişidir” (c.s. 2516).

Bakınız İmam-ı Şafii Hazretlerinin olumsuz bir durumla karşılaştığındaki tavrı ne kadar dikkate şayandır.

İmam-ı Şafii Hazretleri terziye elbise yaptırmak ister. Onlar da onun sabrını ve öfkesini sınamak için elbisenin bir kolunu lüzumundan fazla uzun yaparlar, di-

ğer kolunu hiç yapmazlar. İmam tek kollu elbiseyi giyince:

“Allah bu elbiseyi dikenlerin ecir ve sevaplarını artırsın. Fazla eşyalarımı koymam için bir tarafına uzun kol yapmışlar, bana yük olmasın diye de diğer tarafını kolsuz yapmışlar. Ne güzel olmuş” der. (t. 5.Cilt, 328)

SABIR TALEP ETME

Yüce Allah (c.c) Bakara suresinin 45. ayetinde “Sabır ve namaz ile Allah’tan yardım isteyin, şüphesiz o sabır ve namaz Allah’a saygıdan kalbi ürperenler dışında herkese zor ve ağır gelen bir görevdir” buyuruyor.

Taberânî’nin rivayetine göre Resulullah (s.a.v) zor bir işle karşılaşınca hemen namaz kıldı.

Zaman uzayıp zorluklar artınca sabır azalır ve tükenir. Namaz kurumayan bir kaynak, bitmeyen bir hazinedir. Kalbi sükunete ulaştırır ve azmi artırır. Sabır ipi yalnız ve yalnız namazla uzar ve namazla birlikte olduğu müddetçe kopmaz.

Aaçak gönüllülükle Allah'tan korkanlar için sabır ve namazla yardım istemek ağır ve zor gelmez.

Karşı karşıya gelinen zorluklara sıkıntı ve yorgunluklara sabır ve namaz sayesinde ulaşılır. Namaz, Sabra Allahın rızasını, iç huzurunu, güveni ve yakini ekler.

Ebu Said (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v): "Bende olan hayrı ben sizden asla saklamam. Kim iffetli kalmak isterse Allah ona iffet verir. Kim müstağni kalmak isterse Allah onu gani kılar. Kim sabretmek isterse Allah onu sabırlı kılar. Hiçbir kimseye Ata ve

hayır cihetiyle sabırdan daha geniş ihsan verilmemiştir" buyuruyor. (r. 389-7)

SABRETMEK

Mülk suresinin 2. ayetinde Yüce Allah(c.c) "O ki hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır. O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır."

Fertleri terbiye etmek için, Hak yolundan samimi olanlarla olmayanları ayırt etmek için; hastalık, korku, fakirlik, açlık, susuzluk, bela ve çeşitli musibetlerle imtihanlar lüzumludur. Uğrunda eziyet ve sıkıntılara katlanıldığı miktarda gönüllere iman yerleşir. Zahmet çekilmeden, kolaylıklar içerisinde kabul edilen inançlar, ilk sademede (zorluk karşısında) yok olur. Ne zaman iman uğrunda eziyetlere katlanılır, sıkıntılara sabredilir;

işte o zaman hem imanın gönüllere yerleştiği anlaşılır hem de sabırla seviyeler yükselebilir. Müminin imanının kuvvetlenmesi için elbette bela ve musibet lazımdır. Müminin imanı şiddet darbeleri altında daha da kuvvetlenir. Gerçek ölçü ve değer de bütün bu zorluklara karşı sabretmektir.

Sabır, beşeri yaratılış gereği nefsin arzu duyduğu günahlara karşı olur. Ağır gelen ibadet ve taatlara karşı olur ve Allah'ın kullarını sınamak için gönderdiği belalara karşı olur. Yüce Allah (c.c) Bakara suresinin 155. ayetinde "Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele!" buyuruyor.

Sabırdan murat Allah'tan gelen şeyleri açıkta ve gizlide güzellik ve rıza ile karşılamaktır.

Bir de insanın sıkıntıda, hastalıkta, faciada, her türlü bela ve musibetler karşısında paniğe kapılmadan karabulutlar dağılıncaya kadar sabırla beklemesi gerek. Resulullah (s.a.v) Efendimiz: "Sıkıntının geçmesini sabırla beklemek ibadettir" buyuruyor. (m.ş. 288, R. 204-11, c.s. 2-2033)

En mühim noktalardan birisi de bela, musibet, sıkıntı ve şiddet esnasında gönlünü yalnız Allah'a yönelip ona bağlayarak, her şeyin ondan geldiğini ve onun izni olmadan hiçbir şeyin olamayacağını düşünüp "Hasbünallahü veniğmel vekil" "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir" diyerek Allah'tan gelene samimiyetle razı

olup, kazayı, takdiri ilâhiyi gönül hoşnutluğu ile kabul etmek gerekir.

Konu ile ilgili olarak bakın İbrahim b. Edhem hakkında şöyle bir olay anlatılır:

O yaya olarak Beytullah'a gidiyormuş. Onu devesi üzerinde gitmekte olan bir Arap görmüş ve ona: "Ey adam nereye gidiyorsun?" diye sormuş. O da: "Beytullah'a gidiyorum" diye cevap vermiş. Arap der ki: "Peki binitsiz yaya olarak oraya nasıl varacaksın?" İbrahim Edhem : "Benim birçok bineğim var" der. "Nedir onlar?" diye sorunca, İbrahim Edhem: "Bana bir bela gelince sabır bineğine binerim, nimet gelince şükür bineğine binerim. Bana Allah'ın hükmü gelince, rıza bineğine binerim. Nefsim beni bir şeye çağırdığı zamanda anlarım ki, ömrümün çoğu gidip azı kaldı" deyince Arap der ki: "Sen

bineklisin, ben ise yayayım. Yürü sana Allah selamet versin". (r.b. 2.Cilt, 156)

Sabır fayda vereceği zaman gereklidir. O da sadece dünya hayatında olur. Dünyada taatlere sabreden, ahirette feriyat etmez. Sabır her ne kadar acı ise de sonu tatlıdır.

Allah-u Tealâ Hazretleri, insanları günahlardan temizlemek için iki yol açmıştır. Biri tevbe, diğeri ise sabırdır.

Tevbe eden günahı arınır. Ebu Said (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resullullah (s.a.v): "Günahı tevbe eden günahsız gibidir" buyurur. (r. 196-12)

Sabredene gelince; o da günaha buulaşmaz. Çünkü sabır müsibeti örter. Sabreden belalardan ızdırap duymaz. Zira belaya sabreden kazaya razı olmuş olur rıza ile de sabır kolaylaşır.

MUSİBET, BELA, SIKINTI, FELÂKET ANINDA SÖYLENECEK SÖZ

Yüce Allah (c.c) Bakara suresinin 156. ayetinde “O sabredenler, kendilerine bir bela geldiği zaman: Biz Allah’ın kullarıyız ve biz ona döneceğiz, derler” buyuruyor. Yani “İnna lillâhi ve innâ ileyhi raciun” demeliyiz.

Ebu Hureyre (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v): “Sizden her biriniz her şeyde “İnna lillâhi ve innâ ileyhi raciun” deyin, hatta nalınının tasması kopsa da zira o da bir musibettir” buyuruyor. (r. 362-2)

Tasma: Kayış, bağ .

Başına gelen en ufak bir sıkıntıda dahi mü’minin böyle söylemesi gerek. Efendimiz (s.a.v) ayakkabısının bağı kopsa bile buyuruyor. O da musibettir. Çünkü ayakkabının bağı kopunca ayakkabı bo-

larır, haliyle rahat hareket edemez, canı sıkılır.

Ebu Umame (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v): "Mü'mine isabet edip de onun hoşlanmadığı şey, musibettir" buyuruyor. (r. 370-15)

Bir felaketle karşılaştığında söylenen:

"İnna lillahi ve innâ ileyhi raciun" (Şüphesiz biz Allah içiniz ve mutlaka ona döneceğiz) ifadesinin pek çok yararları vardır:

1. Kişi bu cümleyi tekrarlamakla, uygunsuz kelimeler sarfetmekten korunmuş olur.

2. Bu cümle, felâkete uğrayan kimse-
nin kalbine bir teselli olur ve üzüntüsünü azaltır.

3. Şeytanın bu kimseye yanlış bir söz söyletmesine imkân bırakmaz.

4. Kendisinden bu ifadeleri duyan başka insanların da aynı cümleleri söylemelerine sebep olur.

5. Bunu diliyle söyleyen bir kimse, kalbiyle de güzel bir inanç ve itikatta olduğunu hatırlar. (r.b.t. 1.Cilt, 274)

Böylece Allah'ın kaza ve kaderine teslim olur. Çünkü başına bir musibet gelen kimse dehşete kapılır. Kendisine Allah'a teslimiyetin gerekliliğini hatırlatacak birine ihtiyaç duyar. Hadisi Şerifte Resulullah (s.a.v): "Herhangi bir kulun başına bir musibet gelince: Şüphesiz biz Allah içiniz ve mutlaka O'na döneceğiz, Allah'ım beni bu musibetten kurtar ve bana bunun yerine daha hayırlı bir şey ver derse, Allah onu o musibetten kurtarır ve bunun

yerine, kendisi için daha hayırlı olan şeyi verir" buyuruyor. (c.u. 1432, i. 4-137)

Said b. Cübeyr de bu ayeti kastederek:

"Musibet konusunda bu ümmete verilen şey, başka hiçbir kimseye verilmemiştir" der.

Ümmü Seleme (r.a) anlatıyor:

Bir gün kocam Ebu Seleme Resulullah'ın yanından geldi ve bana dedi ki:

"Resulullah'tan bir söz işittim, ona çok sevindim: Müslümanlardan bir kimse, musibete uğradığı zaman: "İnna lillahi ve innâ ileyhi raciun" (biz Allah'ın kullarıyız ve biz ona döneceğiz) (Bakara, 156) der ve sonra da "Allah'ım beni bu musibetten kurtar ve bana bunun yerine daha hayırlısını ver" diye dua ederse muhakkak Allah bunun gereğini yapar" buyur-

du, dedi. Ben de Ebu Seleme'den bunu ezberledim.

Kocam Ebu Seleme ölünce istedim;

Allahım! Başıma gelen bu felaket sebebiyle beni mükâfatlandır. Bana bunun ardından ondan daha hayırlı daha güzeli ver, diye dua ettim.

Sonra kendi kendime Resulullah'ın sahabisi Ebu Seleme'den daha hayırlı kim var dedim ve bu duayı söylemeye devam ettim.

Bir gün Resulullah (s.a.v), yanıma girmek üzere izin istedi.

Ellerimi karaza yaprağı ile yıkadım. Kendisini buyur ettim. Yüzü deri, içi hurma lifi dolu yüz yastığını yere koydum, onun üzerine oturdu. Aramızda perde olduğu halde, benimle konuştu ve evlenme teklifinde bulundu.

Sözlerini bitirdiği zaman: “Ya Resulullah benim için sende rağbet edilmeyecek bir şey yoktur. Ancak ben çok kıskanç bir kadını. Korkarım ki, benden uygun-suz bir hareket görürsün de, Allah beni onunla azaba uğratar. Aynı zamanda yaşlandım ve çoluk çocuk sahibiyim ” dedim.

Resulullah: “Kıskançlıktan bahsettin. Umulur ki, Yüce Allah, onu senden giderir. Yaşlılıktan bahsettin, senin başına gelenin benzeri benim de başıma gelmiştir. Çoluk çocuktan bahsettin, senin çoluk çocuğun, benim de çoluk çocuğumdur”.

Bunun üzerine Ümmü Seleme, oğluna: “Kalk Ey Ömer! Beni Resulullah’a nikahla” dedi. Yüce Allah bana Ebu Seleme’den daha hayırlı olan Allah Resulünü verdi. (i.t. 4.Cilt, 148)

Netice olarak bir diken de batsa bu sözleri söylemeliyiz, o da bir musibettir.

MÜMİN SIKINTILARLA KARŞI KARŞIYADIR

Ebu Said El-Hudri (r.a) Rivayet Ettiği bir hadisi Şerifte Resullullah (s.a.v): “Serveti kaybolmayan ve vücudu hastalanmayan kulda hayır yoktur. Allahü Teala bir kulu sevdiği vakit onu iptila eder. İptila ettiği zamanda ona sabretmesini öğretir.buyurur.” (i. 4-240)

Dünyada karşılaşılan musibetler affedilmeye sebep olur. Ayrıca kişinin Cennette ulaşacağı dereceler, dünyadaki imtihan ve felaketin miktarına göre değerlendirilir. Kısacası insan dini gücü oranında imtihana tabi tutulur. Sa’d Bin Ebu Vakkas (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resullullah (s.a.v): “Sıkıntının en

şiddetlisine maruz kalanlar peygamberlerdir.Sonra da derecelerine göre diğer insanlar gelir.Kişi dinine bağlılığına göre musibete maruz kalır.Dinine bağlılığı kuvvetli ise,musibeti de şiddetli olur.Dinine bağlılığı zayıfsa musibeti de az olur.Musibet, günahsız olarak yeryüzünde dolaşacak bir hale gelinceye kadar mü'min kulun yakasını bırakmaz" buyuyor.(c.s. 1-607)

Bela ve musibet yüce Allah (c.c) tarafından kullarına bir şefkat tokatıdır. Bu vesileyle Efendimiz (s.a.v), mü'minin bir günahın silineceğini ve bir derecesinde yükseltileceğini Hz. Aişe (r.a)'nın rivayet etmiş olduğu hadisi şerifte:

"Resulullah (s.a.v)'in ağrısı başladı, rahatsızlandı, yatağın içinde dönmeye başladı.

Ben kendisine: “Eğer bu hastalık içimizden birinin başına gelse idi çok şikayetlenirdik” dedim.”

Resulullah (s.a.v): “Şunu unutma ki: Mü’minler mutlaka bir takım sıkıntılarla karşı karşıya kalırlar. Ayağına bir diken batan veya vücuduna bir ağrı giren bir mü’minin başına gelen bu sıkıntı dolayısıyla Allah bir günahını affeder ve mevkiini bir derece yükseltir” buyurdu. (c.s. 1-1174, r. 387-7)

SABRİN ÇEŞİTLERİ

Hz. Ali (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v): “Sabır üç çeşittir;

1. Musibete karşı sabır,
2. Allah’a itaatte sabır,
3. Haramlardan uzak durmada sabır.

Kim ki Allah def edinceye kadar güzel bir teselliyle musibete karşı sabrederse Allah onun için üç yüz derece yazar. İki derecenin arası gökle yer arası kadardır. Kim de Allah'a itaatte sabrederse Allah onun için altı yüz derece yazar. İki derecenin arası yerin sathından yedi kat yerin dibine kadardır. Kim ki günahlardan uzak durmada sabır gösterirse, Allah onun için dokuz yüz derece yazar. İki derecenin arası iki defa yerlerin en alt kısmından Arş'ın son noktasına kadardır" buyuyor. (c.s., 2.Cilt, s.2522)

SABIR TAVSİYE ETME

Yüce Allah (c.c), Beled suresinin 17-18. ayetinde "Sonra iman edenlerden birbirlerine sabrı tavsiyelerden ve birbirlerine merhameti öğütleyenlerden olmaktadır. İşte bunlar sağdakilerdir".

Asr suresinde ise "Asra yemin ederim ki insan gerçekten ziyan içindedir. Bundan ancak iman edip Salih amel işleyenler birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır" buyurur.

Ashabdan iki kişi karşılaştığında biri diğerine Asr süresini okuyup birbirleri ile selamlaşır ve öyle ayrılırlardı. Çünkü onlar doğruluk üzerine birleşmekteydiler. Hakkı tavsiyeyi sabrı tavsiyeyi anlatmaktaydılar.(f.k. 16-358)

İmam Şafii (r.a) bu sûre ile ilgili olarak: "o öyle bir sûre ki eğer insanlara başka bir sûre inmeseydi ; o yeter di " dediği rivayet edilmiştir.(r.b.t. 10-169)

Mehmet Akif ' in (rahmetullah) bu sureyle ilgili manzumesi şöyledir:

Hâlikin nâ-mütenâhî adı var en başı
"Hakk"

Ne büyük şey kul için hakkı tutup kaldırmak.

Hani ashâb ı kiram ayrılalım derlerken
Mutlaka Süre-i Ve'l-asr'ı okurmuş bu
neden?

Çünkü meknûn o büyük sürede esrâr-
ı felâh

Başta iman-ı hakiki geliyor sonra
selâh

Sonra hak sonra sebat: İşte kuzum in-
sanlık

Dördü birleştimi yoktur sana hüsrân
artık

Mü'minler ortak duygulara sahip bir
uzuv gibidirler. Hepsi aynı şeyleri hisse-
der, birbirlerine destek olurlar, birbirleri-
ne acırlar ve merhamet edici olmalıdırlar.
Resulullah (s.a.v): "Birbirlerini sevmekte,
birbirlerine merhamette ve birbirlerine

afiyet göstermekte mü'minlerin misali bir beden misalidir ki, ondan bir uzvu hastalandığında, bedeninin sair azasını da uykusuzluk ve ateş sarar" buyurur. (r. 391-4)

Mü'minler hadisi şerifte buyrulduğu üzere ortak duygulara sahip uzuvdurlar. Hepsi aynı şeyleri hisseder, birbirlerine destek olurlar, birbirlerine acırlar ve birbirlerine de merhamet edici olmalıdırlar.

Resulullah (s.a.v): "İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez" buyurur. (r.b. 10. 49)

Mü'minler hep birbirlerinin hayır ve iyiliklerini isteyecekler. Hadisi şerifte Rasulullah (s.a.v): "Allah'ın en çok sevdiği kulu diğer kullarının hayır ve iyiliğini en çok isteyendir" buyurur. (c.s. 1239)

Netice olarak sabrı tavsiye bir zarurettir. İman ve Salih ameli gerçekleştirmek

hak ve adaletin bekçiliğini yapmak, fertlerin ve toplumun karşı karşıya bulunduğu zor işlerden biridir. Çünkü sabrı gerektirir. Nefisle cihat için de sabır lazımdır.

Sabrı tavsiye gücü artırır. Hedef birliği, gaye birliği toplu dayanışma gibi duygular verir. Ruhları sevgi, azim ve sebatla donatır. İslam ancak cemaat geçiği altında yaşar bu havada gelişir ve belli olur.

SABRETMİYENİN DURUMU

Sabretmeyene hepimizin malumudur ki sabırsız denilir. Sabırsızlık ise; hoşlanılmayan bir şey olduğunda feveran etmek, kendini tutamamak başka bir ifadeyle ivmek, acele etmek ve bir anda her şeyi istemektir.

Şunu iyi bilmek gerekir ki musibet anındaki telaş ve panik, musibetten daha şiddetli ve daha kaybettiricidir. Telaş, sabırdan daha fazla zorluk çıkarır. Çoğu kez,aşırı telaşla sabrın avantajı da elden çıkar ki böylece bir bela iki oluverir.Biri istenmeyen bir netice daha doğar,diğeri de sabrın elden çıkmasıdır.Felaket anında sabır göstermemek o felaketten daha büyük felakettir.Sabır her ne kadar zor ve zahmetli ise de iman,ilim ve amel ile onu elde etmek mümkündür.

İman, ilim ve amelin karışımı her türlü kalbin ilacıdır. Bu karışımı elde edemeyen kişiler bela ve musibetlerle karşılaş-tıkları zaman sabredemeyip Allah koru-sun her an Allah'a (c.c) isyan edecek duruma gelebilirler. Onun için her zaman ve her an yüce Rabbimize teslim olmak-tan başka çıkar yol yoktur.

Sabretmeyen selâmet bulamaz.

Hiz. Ebu Hind Ed-dari (r.a) rivayet ettiği bir hadisi kudsîde Resulullah (s.a.v):Allah (z.c.h.z)'leri buyurdu ki: "Her kim ki benim kazama rıza göstermez ve belama sabretmezse, benden gayri Rab arasin" buyuruyor. (c.s. 2864, r. 327-1)

Allah bizi ve sizi sabırlı ve dayanıklı kişilerden eylesin. Cihat ve İslam dinine yardımda canımızı ve malımızı feda etmeye muvaffak kılsın, kuşkusuz Allah, kerem sahibidir, cömerttir.

SABRETMENİN MÜKÂFATI

Kısaca zafere ulaşmanın tek yolu sabırdan geçiyor. Enes (r.a) rivayet etmiş olduğu bir hadiste Resulullah (s.a.v) Efendimiz: "Bil ki, zafer sabır ile ferahlık, sıkıntı ile kolaylık, güçlük ile beraberdir" buyuruyor. (c.s. 3812 – m.ş. 279)

Yüce Rabbim yapılan her amelin mükâfatına bir sınır koymuş; ancak sabredenlerinin mükâfatının ise sınırsız olduğu Zümer suresinin 10. ayetinde:

“(Resulüm!) Söyle: Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah’ın (yarattığı) yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere mükâfatları hesapsız ödenecektir”.

Rasulullah (s.a.v): “Kıyamet gününde sabredenlere mükâfatları dağıtılınca derler ki : “Ey Allahımız bizi tekrar dünyaya gönder ki, kendi etlerimizi makaslarla kendimiz doğrayıp ızdırabına sabredelim de bu iltifata bundan daha fazla nail olalım derler” buyurur. (ma. 763)

Ulemeden birçoğu bütün yüce mertebelerin, dünyevî ve uhrevî yüksek ma-

kamların ancak sabırla elde edileceğini söylemişlerdir.

SABIR CENNET AZIĞI

Musibet, imanın ve hak davetin bir kanunudur. Ondan kurtuluş yoktur. Mallarda ve canlarda eziyet, sıkıntı zaruridir.

Yüce Allah Bakara suresinin 155. ayetinde "Andolsun ki, sizi biraz korku ve açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber) Sabredenleri müjdele!" buyuruyor.

Ankebut süresinin ikinci ayetinde ise: "İnsanlar, imtihandan geçirilmeden sadece "iman ettik" demeleriyle bırakılı verileceklerini mi sandılar?"

Eziyet, sıkıntı; cennete giden bir yoldur. Enes (r.a) rivayet etmiş olduğu bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v) Efendimiz:

“Cennet, nefsin arzulamadığı, cehennem ise nefsin arzulandığı şeylerle kuşatılmıştır. Cennet hoşça gitmeyen şeylere büründü, cehennemde nefsin istediği şeylere büründü” buyuruyor. (r. 275-13)

Sabır nefse çok zor gelir, sabırların en zorlarından biri de arzu ve heveslere sapıklık ve delalete karşı sabır. Zaman zaman nihayetsiz (sonsuz) gibi görünen bu diken dolu hayat yolunda mü'minin bir tek vasıtası vardır. O da sabırdır.

Sabır, beşeri yaratılış gereği nefsin kendilerine karşı arzu duyduğu günahlara karşı, nefse ağır gelen taatlere karşı ve Allah'ın kullarını denemek için gönderdiği belalara karşı olur. Sabırdan murat, yalnız nefsi yapmakta veya yapmamakta

istek duyduğu şeylerden men etmek değildir. Aksine o, Allah'tan (c.c) gelen şeyleri açıkta veya gizlide güzellik ve rıza ile karşılamaktır. İnsan bu yolda yüksek derecelere ancak sabretmekle ulaşır.

Kulun mutluluğu Allah'ın hükmüne teslim olmasında emrine boyun eğmesindedir. İbni Ata şöyle demiştir:

“Bu yolda kimin doğru kimin yalancı olduğu şu şekilde ortaya çıkar. Kim genişlik ve bolluk günlerinde şükreder, sıkıntılı günlerinde sabrederse, o doğru kişilerdendir. Kimde genişlik günlerinde şımarır, darlık günlerinde sızlanır ve sabırsızlanırsa o da yalancı kişilerdendir” (r.b. 6-251).

İbadet etme ve musibetlere katlanma konusunda sabırlı olup Allah'ın nimetlerine karşı şükür görevini yapan kimseler için nice ibretler vardır. Yarısı sabretmek

diğer yarısı da şükretmek olan imanı elde eden kâmil mü'minler büyük ders alırlar.

Cennet yolunun en güzel azığı sabırdır. Kim azığını sağlam tutarsa, bol bol katarsa, iyi katarsa hedefe ulaşır.

SABRI CEMİL

İnsan için sabırların en zoru alışkın olduğu günahlara sabırdır. Çünkü alışkanlık, beşinci tabiattır. Alışkanlığa şehvete eklendiği vakit şeytan iki kat daha kuvvetlenmiş olur.

Hele bir de alışkanlık haliyle işlemiş olduğu kötülükleri kolaylıkla yapabiliyorsa, o zaman sabır daha da zorlaşır. Mesele, gıybet etmek, yalan söylemek v.s

Sabrın en üstünü sağanak halinde gelen musibet ve belalara karşı gösterilen sabırdır. Buna sabrı cemil denir. Sahibi

büyük ecre ve mükâfata erişir. Sabrı sebebiyle bela ve musibetin elemi ni duymaz.

İbni Ata der ki: "Sabrın içinde en ağır ı istıbardır. İstıbar insanın üstüne gelen bela sağanakları altında gizlice ve kalpten duyulan, sükundur. Sabır ise sadece nefisle yapılır." (r.b. 5.291)

Sabır salahın mertebelerindedir. O ise amellerin en üstünüdür. Sabır ancak bela ve zorluklara karşı olur. Yükseliş ancak sabırladır. Yoksa bizzat belanın kendisiyle insanın derecesi Allah katında yükselmez. Belanın kendisiyle ebedi saadete ulaşmaz. Bununla saadete ulaşmak mümkün olsaydı, müşrik ve kâfirlerden bela ehli de ona ulaşarlardı. Halbuki O, onlar için bu dünyada kendilerine verilen bir azaptır.

Sabreden mü'min hakkında ise onların derecelerini tamamlar ve hatalarını giderir. Sabr-ı Cemil, bir felakete uğrayanın, o felakete uğramayanlar gibi tutum takınmasıdır.

SABRIN ESASI

Sabrın esası ve gerçek anlamı; nefse hakim olmak ve onu, başkasına şikayetten alıkoymaktır. Her şeyin, Allah'ın kaza ve kaderiyle olduğunu bilerek başkasına meyletmemektir.

Bir gönül ehlinin sözü şöyledir:

“Güzelden çıkan her şey pek hoştur.

Fakat güzele karşı sabır zor iştir.

Senin aşkına karşı sabretmenin sonu nahoştur.

Senden başkasına karşı sabretmek ise pek hoştur”.

Çünkü seven, sevgilinin huzurunda sabredemez, durmadan ona halini ve ihtiyacını arz eder. Aşk dili yalvarma ve arz lisanıdır. Şikâyet ve yaygara dili değildir.

Rivayet edildiğine göre, Hz. Yusuf, Cebrail'e: "Ey emin ruh! Sen Yakup hakkında bir şey biliyor musun" diye sormuş, Cebrail de: "Evet, Allah ona güzel bir sabır verdi ve onu içine gömdüğü senin üzüntünle imtihan etti" demiştir. Yusuf: "Üzüntüsünün derecesi nedir?" diye sorunca, Cebrail: "Çocuğunu kaybetmiş yetmiş annenin üzüntüsü kadardır" demiş. Yusuf: "Peki mükâfatı ne kadardır?" diye sorunca, Cebrail: "Yüz şehit sevabıdır" diye cevap vermiştir. (r.b. 4. 266)

Seven sevdiğinin dediğini yapar, sevgi fedakârlık ister. Lafla olmaz, sabır da aynıdır.

Ulema; "Dünyada her şeyin bir ölçüsü ve tartısı vardır. Sevginin tartısı da fedakârlıktır. Fedakârlık yapmayanların sevgisine güvenilmez" buyuruyor.

Hem Rabbimi seviyorum diyeceksin, hem de gönderdiği şefkat tokatlarına (musibetlerine) razı gelmeyeceksin.

Her şeyin bir cevheri vardır. İnsanın cevheri, özü akıldır. Aklın cevheri de sabırdır.

SABIRDAKİ ÖLÇÜ VE KISIMLARI

Sabrın ayrıca hükmü itibariyle de bir taksimatı vardır. Bu bakımdan farz, nafîle, mekruh ve haram olmak üzere dörde ayrılır:

1. Haram olan şeylere karşı sabır farzdır.

2. Mekruh olan Şeylere karşı sabır nafiledir

3. Tehlikeli bilinen eziyetlere sabır haramdır.

Mesela kendinin ve aile efradının birinin elini kesenlere karşı sabır yasak ve tehlikelidir. Yahut ailesine taarruz edildiği halde buna kişinin sabretmesi haramdır.

4. Őeratte irkin bilinen bazı hususlarda kendisine yapılmak istenen Şeylere sabır mekruhtur.

Demek ki her Şeyde Şeriat olduğu gibi sabrın mihengi (ölçüsü) de Őeriattır.

Sabır imanın yarısıdır diye her yerde sabrın makbul olduğu düşünölmemelidir. Zelilliği, alçakça yaŐamaya sabır yoktur. Sabır muayyen yerlerde makbuldür.(i.h. 4-129)

Övülen ve tavsiye edilen sabır, iman ve güzel, salih amel ile hak ve hayır yolunda sabırdır ki bu şeriat, sadakat ve mertlik şiarıdır. Yoksa her kötülüğe katlanmak, her aşağılığa boyun eğmek, pislikler içine düşüp de, her ne pahasına olursa olsun, ondan çıkmaya, kurtulmaya çalışmamak, çabalamamak, ilişik etmemek, batılda, fenalıkta ne olursa olsun saplanıp kalmak ve şerre rıza göstermek demek olan tembellik, zillet ve miskinlik ile düşüklükten ibaret bulunan duyumsuzluk değildir.

SABIR HAKKINDA BÜYÜKLERİN SÖZLERİ

İsa (a.s); "Siz ancak sevdiğinize, sevmediğinize sabretmekle ulaşabilirsiniz."

Hz. Ali (r.a) ; "Sabırsız olmak sabırdan daha yorucudur."

H.z. Ali (r.a); "Bir musibet anında elini dizine vuranın muhakkak sevabı batıl olmuştur."

H.z. Ali (r.a) ; "Bedende baş ne ise imandada sabır aynıdır."

H.z. Ali (r.a); "Başsız beden olmayacağı gibi sabırsızda iman olmaz."(i.h. 4-118)

H.z. Ömer (r.a); "Sabır ve şükür iki binektir, hangisine binsen fark etmez."

H.z. Ömer (r.a) ; "Mü'minin bütün iyiliği bir saat sabırdadır."

H.z. Ebu Bekir (r.a) ; "Sabredene musibet diye bir şey yoktur."

Ebud Derda (r.a); "İmanın zirvesi, sabır ve kadere rızadır."

İbni Mes'ud (r.a); "Gökten düşüp parçalanarak ölmem, Mevlâ Teâla Hazretlerinin takdir ettiği bir şey hususunda;

“Keşke bu olmasaydı” dememden bana daha sevimlidir.”

Ömer b. Abdülaziz (r.a); “Allah-u Teala bir kuluna verdiği nimeti alıp da karşılığında ona sabrı nasip ederse, nimete karşılık verdiği sabır, o nimetten daha efdaldir.”

Cüneyd-i Bağdadi (Kuddise Sırruh); “Bela ariflerin kandili, muridlerin uyarıcısı, mü’minlerin silahı, gafillerin helâk olma sebebidir. Bir insan başına bir bela gelip de ona hoşnutluk ve sabır göstermedikçe, imanın tadına varamaz.”

Nefsinden ayrılıp Allah (c.c)’a yönelmek daha zor Allah ile beraber olup nefsinin arzularına dönmekteki sabır ise hepsinden daha zordur.

İbrahim el-Havvas (Kuddise Sırruh); “Sabır Kur’an ve hadislerle amel etmek,

bu uğurda karşılaşılan zorluklara dayanmaktır.”

Yahya b. Yeman (Kuddise Sirruh); “Sabır, Allah’ın seni rızıklandığı halin dışında bir durum istememen, Allah’ın senin dünyan ve ahiretin hakkında takdir ettiği şeye rıza göstermendir. Bu da vücuda göre baş durumundadır”.(r.b. 1-137)

Nevevi (Kuddise Sirruh); “Şer’an mu-teber olan sabır, taat ve ibadete devam etmek, insanı günaha sevk eden kötülüklerden ve masiyetten uzak kalmak, dünyada karşılaşılan olayları soğukkanlılıkla karşılamak ve üzücü felâketlere şikâyet etmeden tahammül etmektir.”(t. 6-379)

Abdullah b. Mübarek ((r.a)); “Şakik b. İbrahim El-Belhî kendini tanıtmadan Abdullah b. Mübarek’in yanına girdi. Bunun üzerine Abdullah: “Nereden geldin?” di-

ye sordu. Şakik: "Belh'ten" dedi. Sonra aralarında şu konuşma geçti: "Şakik'i tanımıyor mısınız?" dedi. Şakik: "Evet" dedi. Abdullah: "Onun arkadaşları nasıl bir yol izlerler?" diye sordu. Şakik: "Mahrum bırakıldıklarında sabrederler kendilerine verildiğinde şükrederler" dedi. Abdullah: "Bizim köpeklerimiz de böyle yapar" dedi. Bunun üzerine Şakik: "Öyleyse nasıl olmalı?" diye sordu. Abdullah b. Mübarek, bu soruya: "Kamil olanlar mahrum bırakıldıklarında şükreden, kendilerine verildiğinde dağıtanlardır" diye cevap verdi." (r.b. 4.314)

KİŞİNİN SEVDİĞİ VE SEVMEDİĞİ ŞEYLERE SABRETMESİ

İnsan yaşadığı hayat aleminde karşılaştığı şeyler, sevdiği ve sevmediği yani

hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyler diye ikiye ayrılır.

İnsanın Rabbimin rızasını kazanabilmesi için bunların her ikisine de sabretmesi gerekir.

Hoşlandığı (sevdiği) şeyler:

Sağlık, sıhhat, selâmet, servet, mevki-dir. Bunlarda da sabra ihtiyaç vardır. Çünkü kişi nefsine hakim olamayıp, bunlara meylederse sonu azgınlık olabilir. Kişi müstağni olduğu zaman azgınlılaşabileceğini Kur'an-ı Kerim bizlere haber vermektedir.

Nahl suresinin 112. ayetinde Yüce Allah c.c. "Allah güven ve huzur içinde olan bir şehri misal verir: O şehrin rızkı her taraftan bol bol geliyordu. Fakat Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Bunun üzerine yaptıklarından dolayı Allah onlara açlık ve korku elbisesini tattırdı" (Yani

bunlar kendilerine verilen nimetin kadri-
ni bilmeyip nankörlük ettiler. Allah c.c.
da onlara öyle bir açlık ve kıtlık verdi).
İşte bunun için bolluk içinde de sabır
lazımdır. Bunun sabrı da verilen nimetle-
re şükretmekle olur.

Hatta bolluk ve afiyete sabır, afet ve
belaya sabırdan daha zordur. Afet ve
belaya her mü'min ister istemez katlana-
bilir. Amma bolluk ve afiyete sabrın her
yiğidin işi olmadığı ancak sıddıkların işi
olduğunu büyükler söylemişlerdir.

Büyük yoksulluklar geçirdikten sonra
kazandıkları zaferler neticesi elde ettikle-
ri bolluklar karşısında Ashab-ı Kiram :
"Darlık ve sıkıntılarla karşılaştık, bunlara
sabretmesini bildik. Şimdi bolluklarla
karşılaştık buna sabredemiyö-
ruz". demişlerdir. (i.h. 4-130)

Velhasıl yiğitlik, afiyet ve bollukta sabretmesini bilmektir. Bunun sabrı da onlara güvenip bel bağlamamaktır. Hepsinin bir emanet olduğunu ve bir anda alınıp yok olabileceğini bilmektir. Onun için geçici varlıklara sevinmemeli, bunlara aldırılmamalıdır.

Yokluğa sabır bir yerde mecburidir. Fakat varlığa sabır tamamen irade işidir ve zordur.

Meselâ yemek yokken açlığa dayanmak kolaydır, varken yemeyip yemeğe bakıp, beklemek daha zordur.

Hacı Bektaşî Veli Hazretlerinin muridleri erbaine girmek için izin isterler. Hacı Bektaşî Veli Hazretleri onlara: “Erkek Erbainine mi gireceksiniz, kadın erbainine mi?” diye sordu. Onlar: “Efendim bunlar nedir?” derler. Hacı Bektaşî Veli Hazretleri: “Kadın Erbaini; bir köşeye çekilip yiyip

içmemek, Erkek Erbaini ise; kırk gün boyunca tuzlu et yiyip su içmemeye sabretmektir" buyurdu. (İhyau ulümid-din)

Mevlâm bizlere şeriatın koymuş olduğu ölçülere göre sabır ahlâkını ihsan eylesin. Amin.

Allah-u Teala Hazretleri de kendisini sabredicilik vasfıyla vasıflamış, çünkü "Es-sabur" çok sabırlı ismi Şerifi, Mevlâ'nın isimlerindedir.

Ebû Musa el-Eş'ari (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v):

"Duyduğu sıkıntı verici sözlere karşı Allah'tan daha sabırlı hiç kimse yoktur." İnsanlar ona evlât isnad ediyorlar, ona ortak koşuyorlar da, o buna rağmen onlara afiyet veriyor ve onları rızıklandırıyor" buyuruyor. (c.s. 3307)

Netice olarak ölçü: Sevdiğimize kavuşmakla, sevmediğimizle karşılaşmak eşit olursa, işte sabır, budur.

PEYGAMBER (S.A.V) EFENDİMİZİN SABRI

Resulullah (s.a.v)'in kendisine eziyet eden çoğaldıkça cahillerin taşkınlıkları arttıkça sabrı ve yumuşaklığı artmıştır.

Resûli Ekrem (s.a.v) kendi nefsi için intikam almaz, ancak Allah (c.c)'in haramlarını çiğneyenlerden Allah (c.c) için intikam alırdı.

Uhud savaşında dişi kırılıp yüzünden yaralanması Ashab-ı Kiram'a çok ağır geldi. Dediler ki:

“Ya Resulullah, onlara beddua etseydiniz ya”. Bunun üzerine Resûli Ekrem (s.a.v): “Ben lanetçi olarak gönderildim. Ya Rabbi kavmime hidayet nasip et. Çünkü onlar bilmiyorlar” demiştir.

Hız. Ömer (r.a) şöyle buyurmuştur: "Anam, babam sana feda olsun ya Resulullah! Nuh (a.s) kavmine beddua etmişti ve "Ya Rabbi yeryüzünde kâfirlerden bir kişi bırakma" demişti. Eğer sen bize aynı şekilde beddua etseydin hepimiz helâk olurduk. Sırtına vuruldu, yüzün yarıldı, dişlerin kırıldı ama sen hayırlı söz dışında bir şey söylemedin. Hep "Ya Rabbi kavmimi bağışla, onlar bilmiyorlar" dedin."

Hız. Peygamber'in amcası Ebu Talip vefat ettiği zaman Kureş, eziyetlerini had safhaya ulaştırdı. O kadar ki, ahmak kişilerden biri Resulullah (s.a.v)'in mübarek başına toprak saçma cüretinde bulundu. Bunun üzerine Hız. Peygamber, toprak başında iken eve girdi. Kızlarından biri de yanına gelerek bir yandan ağlıyor, bir yandan ise başındaki toprakları gidermeye çalışıyordu. Allah Rasulü

ise ona "Kızım! Ağlama! Kuşkusuz Allah, babanı korur" diyordu. (i.t. 333)

Peygamber (s.a.v)Efendimiz'in affediliğine daha da enteresan bir haber;

Hz. Peygamber (s.a.v), Yahudilere karşı ne kadar hoş muamele yapsa da Yahudilerin Müslümanlara karşı besledikleri kin ateşi yine de sönmüyordu. Hayber'in sulhundan sonra Peygamber (s.a.v)birkaç gün orada kaldı.

Sellam b. Mişkem'in karısı Haris'in kızı bir gün Hz. Peygamber'e bir ziyafet tertipledi. Sofraya bir koyun kızartması kondu. Hz. Peygamber (s.a.v)şüphelendi ve eti biraz çiğnedikten sonra ağzından çıkardı. Arkadaşlarından biri eti yutunca zehirlendi ve öldü. Zeynep'i çağırarak ne yaptığını sordular.

O da şu itirafta bulundu: "Eğer hükümdarsa ondan kurtuluruz. Eğer Hak

Peygamberse ona haber verilir, o da yemez” dedim ve “Tecrübe için bu işi yaptım” cevabını verdi. Hz. Peygamber (s.a.v)şahsına karşı yapılan bu fenalıktan dolayı Zeynep’i affetti. (d.y. 337)

Yine kendisine sihir yapan Lebid b. Asam’ın yapmış olduğu bu sihrinden dolayı Peygamber’imizin sıhhati bozuldu. Başının saçları dökülmeye başladı.

Peygamberimiz, yapmadığı bir işi yapmış, ailesine yaklaşmadığı halde, yaklaşmış gibi sanır oldu. Gözlerinin de ferî azaldı.

Ashab-ı Kiram, Peygamber’imizin hastalığını yoklamaya geldiler. Hastalığı günlerce sürdü. Peygamberimiz, kadınlar ile ilgilenmekten, yemek ve içmekten kaldı. Yüce Allah, Peygamberimize sihri gösterdi. Zervan kuyusunun içindeki basamak taşının altından çıkarılan sihre

Cebrail (a.s) gelip Felâk ve Nas surelerinin ayetlerini okudukça düğümler çözülmeye başladı. Her düğüm çözüldükçe Peygamberimiz önce elem, sonra da rahatlık duymakta idi. En son düğüm çözüldüğü zaman, Peygamberimiz, bir diz bağından boşalmış, kurtulmuş gibi açıldı. Yemeye, içmeye başladı.

Peygamberimiz Lebid b. Asam'a haber gönderdi: "Allah, bana, senin yaptığın sihri haber verdi ve yerini de gösterdi. Sen bunu ne için yaptın" diye sordu.

Lebid "Ey Ebül Kasım! Altınlara karşı duyduğum sevgi dedi. Ya Resulullah! onu öldürsen!" denildi.

Peygamberimiz: "Onun sonunda göreceği ilâhi azap daha şiddetlidir" buyurdu.(i.t. 7. 114)

Velhasıl Resulullah (s.a.v), kendi nefesine karşı yapılan şeylere sabretmiş. An-

cak İslâm'a yapılan zulüm ve eziyetlerin intikamını zalimlerden almıştır. İşte Efendimiz (s.a.v)'in sabrının ölçüsü budur.

Sahabeyi Kiram da her hususta onun taklid ettiklerinden bu hususta da ona tabii olmuşlardır.

Resulü Ekrem Efendimiz, bir gün Ensar-ı Kiram'ın bulunduğu bir toplantıya uğradı. Buyurdu ki;

"Siz mü'min misiniz?" Herkes sustu, Hz. Ömer (r.a) "Evet, mü'miniz Ya Resulullah!"

"Peki imanınızın alâmeti nedir?" dedi. Onlar:

"Genişlikte şükrederiz, darlıkta sabrederiz, kazaya rıza gösteririz" dediler. Efendimiz (s.a.v): "Kâbe'nin Rabbi'ne yemin ederim ki, siz mü'minsiniz" buyurdu. (i.h. 4-117)

SAHABEYİ KIRAMIN ALLAH (C.C) YOLUNDAKİ SIKINTILARA SABRI

Diyar Bekri ve Halebî'nin rivayetine göre; Peygamberimiz bir gün Erkam'ın Safa Tepesi'ndeki evinde ilk Müslümanlardan birçokları ile birlikte oturuyorlardı.

Başta Ebu Bekir (r.a) olmak üzere, hepsi de İslam davasını müşriklere karşı açıklamak, savunmak arzusunda bulundular ve bunun gerçekleştirilmesini Peygamberimizden dilediler.

Peygamberimiz: "Ey Ebu Bekir! Biz henüz azız, bu işe yetmeyiz" dediyse de, Hz. Ebu Bekir (r.a) ve arkadaşlarını kıramadı. İster istemez gitti; Mescid-i Haram'ın bir tarafına topluca oturdular. O sırada müşrikler de, orada toplu bir halde oturmuş bulunuyorlardı.

Hz. Ebu Bekir (r.a) ayağa kalktı, putlardan yüz çevirip Allah'a ve Resulü'ne

inanmanın, bağlanmanın gerekliliğini anlatmaya başlayınca, müşrikler, hep birden Hz. Ebu Bekir (r.a) ve arkadaşlarına saldırdılar. Tokat, yumruk ve tekmelemlerle ortalığı alt üst ettiler. Hz. Ebu Bekir'i (r.a) yere düşürüp fena halde dövdüler.

Utbe b. Rebia, demirli ayakkabılarını Hz. Ebu Bekir'in(r.a) yüzlerine çarpa çarpa yüzünü, gözünü kanlar içinde bıraktı, bilinmez hale getirdi. Hz. Ebu Bekir'in(r.a) mensup olduğu Teymoğulları gelip yetişince, müşrikler Hz. Ebu Bekir'den (r.a) ellerini çektiler. Hz. Ebu Bekir'i (r.a) bitkin bir halde bir çarşafın içine koyarak evine götürdüler. Baygın bir vaziyette Hz. Ebu Bekir (r.a) bir türlü ayılamıyor, kendine gelemiyor, bayılıp bayılıp gidiyordu. Ancak günün sonuna doğru kendine gelebildi. Gözlerini açıp ezik bir sesle ilk sözü

“Resulullah ne yapıyor? Ne haldedir” demek oldu (i.t. 160).

Ümeyye b. Halef, Bilal-i Habeşî'yi 24 saat aç, susuz bıraktıktan, öğleyin güneşin en kızgın sırasında ateş haline gelen taşlıkta yüzünü ve sırtını kızgın taşlara ve kumlara sürttürüp, yatırdıktan, ağzına güneşte kurumuş bir lokma et parçası verdikten sonra, göğsüne kocaman bir kaya parçası koydurur ve “Andolsun ki sen, ölmedikçe yahut Muhammed’i ve onun dinini inkâr ve ret ederek, Lât’a, Uzzâ’ya tapmadıkça bu azap üzerinden kaldırılmayacaktır” derdi.

Bilâl-i Habeşî ise, bütün bunlara katlanır, ölmeyi göze alır: “Ben Lât’ı, Uzzâ’yı kabul etmem! Allah birdir, Allah birdir” der dururdu.

Bilâl-i Habeşî bayılır, nice sonra ayılır. Ayılınca işkencesi bir kat daha artırılır,

o da, buna imanın kuvveti ile dayanırdı.
(i.t. 163)

Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a) rivayete göre,
şöyle demiştir:

"Allah yolunda ok atan Araplardan birincisi bulunuyorum. Hz. Peygamber'in maiyetinde harp ettiğim vakit ağaç yapraklarından başka yiyecek bulamadığımız zamanlar olurdu. Semur denilen ağaç yapraklarını yediğimizden koyun, keçi gibi kaza-ı hacet ederdik." (r.s. 502)

Muhammet b. Şirin'den rivayete göre,
Ebu Hureyre (r.a) şöyle demiştir:

"Ben kendim Resûl-i Ekrem (s.a.v)'in minberiyle Hz. Aişe'nin hücresi arasında bayılıp düşmüştüm. Gelip geçenler beni mecnun sanıp adetleri üzere ayaklarını boynuma koyarlardı. Halbuki ben mecnun değildim. Bende açlıktan başka bir şey yoktu. (r.s. 505)

Resulullah (s.a.v)in ve ashabının çekmiş oldukları sıkıntılarla ilgili eserler yazılmış olduğu hepimizin malumudur. Biz burada siz okuyuculara gösterilen sabırlarla ilgili birkaç tanesini anlatmakla yetindik. Allah (c.c.) onların hepsinden razı olsun.

İLMİN ASLI SABIRDIR

Bir bakırcı ustası, müthiş bir ilim arzusuyla elindeki tencereleri ve eşyayı tamamen dağıtmış ve hamile olan hanımının ihtiyaçlarını temin edip, onun iznini ve rızasını alarak, ilim öğrenmek için yola çıkmış. Uzak bir yere giderek orada yirmi sene kalıp Arapça ve dini ilimleri öğrenmiş. Sonra memleketine dönmek üzere yola çıkmış. Yolculuğu sırasında bir Allah dostuna misafir olur. Bu durumunu ona anlatır.

O da ona : “Madem o kadar ilim tahsil ettin, ilimlerin ve amellerin aslı nedir ?” diye sormuş.

Alim bu soruya cevap veremeyip yine kamil zatın cevap vermesini istemiş.Hane sahibi kâmil zat bunun üzerine:

“Eğer bir müddet bize hizmet edersen ilmin aslını öğrenmiş olarak evine dönersin” demiş. Alim bu teklifi kabul edip, iki sene hizmet etmiş. İki sene sonra hane sahibi kâmil zat ona şefkat edip; “Oğlum gel sana bunun cevabını vereyim de evine ve zevcene dön. Ömrün oldukça bize hayırla dua et demiş”.

“Ey Alim! Şunu kesinlikle bil ki Her türlü ilmin, amelin, marifet ve kemalin aslı sabırdır. Bütün bunlar ancak sabırla elde edilir. Bütün işlerde sabırlı olursan, her türlü pişmanlıktan kurtulur, hem dünya hem de ahirette nasibini alırsın.

Sabır gibi kıymetli cevheri kazanasın diye seni iki sene beklettim. Bunun sebebi de sabrın kıymetini bilip onu hiçbir zaman unutmaman içindir”.

Alim bu kıymetli cevheri elde etti ve o kâmil zatın da hayır duasını alarak memleketine döndü.

Evine yatsıdan sonra vardı. Eve girmeden önce aklına şöyle bir fikir geldi:

“Yirmi seneden beri haber alamadığım evime, penceresinden bir bakayım da evin içinde şu anda kim kalıyor öğreneyim” dedi.

Evin penceresinden baktı ki, bir de ne görsün. Genç bir delikanlı şakalaşır bir şekilde karısının boynuna sarılıp oynuyorlardı. O anda kıskançlığından kendini kaybetti. Pencereden atacağı okla delikanlıyı öldürmek istedi. Tam oku hazırladığı sırada aklına sabretmek geldi. Kendi

kendine "İki senede kazandığım cevheri birden kaybetmeyeyim; önce kapıya gideyim, işin aslını öğrendikten sonra delikanlıyı öldürürüm" dedi.

Kendini tutup kapıyı çaldı. Delikanlı içerden "Kimsin" diye sordu. O da "Ben bu evin eski sahibiyim" diye cevap vermiş.

Kocasının sesini birden tanıyan kadın, büyük bir sevinç içinde:

"Git oğlum kapıyı aç, sen doğmadan önce gurbete giden baban geldi" dedi.

Böylece öfkesini yenen alim bu sözden kendi oğlu olduğunu anlamış ve sabretmesinin mükâfatını görerek, büyük bir pişmanlıktan kurtulmuş.

Kendisine bu sabrı bahşeden Rabbi'ne hamd-ü senalar etmiş ve ömrü boyunca sabra özen göstererek mutlu olmuş, kendisine bu hususta yardımcı olan

kâmil zat'a da hayır dualar etmiş. Kendisi de büyük bir alim olup daha sonra da Hanefi fikhını genişletmiş "Kuduri" adlı büyük eseri yazmış. (m. 770)

KARI KOCA ARASINDA SABIR

Evliliğin devamlı ve huzurlu olması için karı kocanın her birine düşen görevler vardır. Onlardan biri de karşılıklı anlaşarak güzel bir geçim yapmaktır.

Kadınlarla akıllarının zayıf olduğunu düşünüp eziyetlerine katlanmak ve onlarla iyi geçinmek Allah (c.c.)'nin bir emridir. Nitekim Nisa suresinin 19. ayetinde "Onlarla iyi geçinin" buyuruyor.

Efendimiz (s.a.v), dili pelteklediği ve sesi kısıldığı halde yaptığı son tavsiye sudur: "Namaza devam edin, elinizin altında bulunanlara güçlerinden fazla iş teklif etmeyin. Kadınlarınız hakkında Al-

lah'tan korkun, onlar sizin elinizde bir nevi hürriyetlerini kaybetmişlerdir. Onları anlaşma yaparak aldınız ve Allah'tan korkun. Onlara iyi muamelede bulunun" buyuruyor (i.h. 2. 111).

Yine Resulullah (s.a.v): "Karısının kötü huyuna tahammül eden erkeğe Allah-u Tealâ iptilâya sabreden Eyyub (a.s)â verdiği mükâfat gibi mükâfat verir" buyurur. (i.h. 2-112)

"Kocasının kötü huyuna sabreden kadına da; Firavun'un nikâhında bulunan Âsiye'ye verdiği mükâfatı verir" buyurur. (i.h. 2-112)

Aile arasında güzel ahlâk, yalnız kötülük etmemek değil, karşı tarafın yaptığı kötülüğe tahammül etmek, biri kızdığı zaman, diğeri sabretmektir.

Resûl-i Ekrem (s.a.v)böyle yapardı. Ona uyarak onun yolunu takip etmek lâzımdır.

Resul-u Ekrem (s.a.v)Efendimizin muhterem zevceleri kendisine çıkışıp, sabahtan akşama kadar yanına uğramadıkları olurdu.

Bir gün Hz. Ömer (r.a)'ın zevcesi kendisine çıkıştı. Hz. Ömer (r.a) "Sen kim oluyorsun da bana çıkışıyorsun?" deyince, zevcesi: "Resul-ü Ekrem senden hayırlı olduğu halde, onun zevceleri de ona çıkışıyor" dedi. Hz. Ömer (r.a) kızı için "Hafsa da böyle yapıyorsa helâk oldu" dedi ve sonra kızı Hafsa'ya: "Sen Ebu Kuhafe'nin (Hz. Ebu Bekir) kızı Aişe'ye bakma. Resul-i Ekrem onu sever. Sakın Resul-i Ekrem'e boşboğazlık etme" dedi. (i.h. 2-112)

Rivayete göre pak zevcelerinden biri Resul-i Ekrem'in mübarek göğsünü yumrukladı. Bunu gören annesi, kızını azarlayınca, Resul-i Ekrem (s.a.v)Efendimiz:

“Bırak onu, onlar (bana) bundan daha fazlasını da yaparlar” buyurdu. (i.h. 2-112)

Resul-i Ekrem (s.a.v)ile Hz. Aişe arasında münakaşa oldu da, Ebu Bekir (r.a)'yı aralarında hakem tayin ettiler. Ebu Bekir gelince, Resul-i Ekrem Aişe (r.a)'ya hitaben: “Konuşur musun, yoksa ben mi konuşayım?” buyurdu. Hz. Aişe: “Sen konuş, ama doğru söyle” dedi. Bu söze çok canı sıkılan Hz. Ebu Bekir, kızı Hz. Aişe'ye attığı bir tokat ile ağzını kana boyadı ve: “Resul-i Ekrem, Hak ve hakikatten başka ne söyler?” dedi. Dayağı yiyen Aişe (r.a), Resul-i Ekrem'in arkasına kaçtı. Resul-i Ekrem (s.a.v), Ebu Bekir (r.a)' “Biz seni

dayak atman için çağırmadık ve senden bunu istemedik (Ancak seni hakemlik için çağırdık)" buyurdu. Taberani Evsaf da Hz. Aişe'den rivayet etmiştir. (i.h. 2-113)

Kişi nefsiyle alakalı olan anlaşmazlıklarda karısının yaptığı şeylere sabır göstermesi lazımdır. Ancak; kadının her hareketine de sabretmemeli, yanlış ve meşru olmayan davranışlarına müsaade ve müsamaha göstermemelidir.

Hasan-ı Basri Hazretleri (r.a):"Kadının meşru olmayan arzularına uyan erkekler, yüz üstü cehenneme atılırlar" demiştir.

Resulullah (s.a.v): "Kadına kulluk eden (kılıbık) ler helâk oldu" buyurmuştur (i.h. 2-116).

Rabbimiz (c.c) Nisa suresinin 34. ayetinde mealen: "Erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur" buyurmuştur.

Hz. Aişe (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v): “Kadın üzerine insanların içinde en büyük hak sahibi olan kocası ve erkeğin üzerine de anasıdır” buyuruyor. (r. 74-12)

Hz Aişe (r.a) nın rivayet ettiği başka bir hadiste Efendimiz (s.a.v): “Kadınlara itaat nedamettir” buyuruyor.(r.312-1-c.s.2-2361)

Ebu Bekre (r.a) rivayet ettiği başka bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v): “İşlerinin başına kadın geçiren kavim asla iflah olmaz” buyuruyor. (R.354-4, i.h. 2-118)

Bu hususta erkek, kadının geçimsizliği ve anlaşmazlığı durumunda onu adaletle terbiye etmesini bilmelidir.

Her şeyde olduğu gibi kadını terbiyede sıra gözetilmelidir. Evvelâ güzel nasihat ve tavsiyelerde bulunması, her türlü kötü hallerden sakındırılmalı ve onun Al-

lah (c.c) azabıyla korkutmalıdır. Şayet yapılan bu tavsiyelere aldırış etmiyor, nefsini ıslah etmiyorsa, yatakta sırtını dönmeli, bu da olmazsa aynı odada bir geceden üç geceye kadar yatağını ayırmalıdır. Şayet bunlarla da durumu düzeltmiyor, kötü huylarından vazgeçmiyorsa, o zaman yaralamamak, kırmamak ve yüzüne olmamak şartıyla hafifçe dövmelidir. Yuvanın bozulup dağılması için bu da çarelerden biridir.

Namaz kılmadıkları takdirde, onları bu dini vecibeye zorlamak da haklarıdır.

Kadının yaptığı dini hatalardan dolayı erkeğin on gün, yirmi gün hatta otuz gün kadının yanına yaklaşmama selâhiyeti vardır. Resulullah (s.a.v), zevcelerinden Zeynep Binti Cahş'a bir hediye göndermişti. Zeynep (r.a) hediyeleri reddetti. Yanında bulunan diğer bir zevcesi Efen-

dimiz (s.a.v)'e "Gördün mü sana hakaret etti" deyince, Resulullah (s.a.v): "Sizin beni tahkir etmeniz, Allah'ın tahkir ve tezlilinden ehvendir" buyurdu ve sonra da hepsine darılarak bir ay yanlarına uğramadı. (i.h. 2-128)

Eğer geçimsizlik, huysuzluk erkekteyse; kadın da erkeğin huysuzluğuna, geçimsizliğine sabrederse, büyük mertebeler alacağını bilmesi lazım.

Kadın, erkeğin günah ve yasak olmayan emirlerine itaat eder ve kocasını razı ederse; Allah (c.c)'nin izniyle cennete girecektir. Ümme Seleme (r.a) rivayet ettiği hadisi şerifte Resulullah (s.a.v): "Kendisinden kocası razı olduğu halde ölen her (Müslüman) kadın cennete girer" buyurmuştur (i.h. 2-147 – c.s. 160-12).

Yine Enes (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resulullah (s.a.v)Efendimiz: "Kadın beş vakit namazını kıldığı, bir ay orucunu tuttuğu, kocasına itaat ettiği ve namusunu muhafaza ettiğinde, cennetin hangi kapısından isterse oradan girer" buyurur. (r. 234 – c.s. 1-393)

EYYÜP (A.S)IN SABRI

Hz. Eyyüb (a.s) İshak Peygamberin "Ays" ismindeki oğlunun neslindedir. şam havalisinde bulunan Harran'daki insanlara Peygamber olarak gönderilmiştir.

Eyyüb (a.s) birçok malları sürü ile devesi, sığırı, davarı, atları, merkepleri vs. vardı. On üç erkek çocuğu vardı.

Bu nimetlerden dolayı gaflete dalmıyor, ibadetlerini lâyıkiyla yerine getiriyor, insanları da Allah yoluna davet ediyordu.

Eyyüp (a.s) bu iptilâya uğramasına türlü sebepler gösterilir.

Bu cümleden olmak üzere: Beseniye halkı, zorbalardan bir zorba olan ve halka zulmeden, krallarının huzuruna varıp onunla konuştukları ve kendisine ağır sözler söyledikleri halde, Eyyüb (a.s) ın (ekinleri hakkında), ondan çekinerek konuşmasında yumuşak davrandığı, mârûfu emretmediği, işlediği zulüm hakkında, zalimi uyarmadığı rivayet edilir.

Şam topraklarında kuraklık, kıtlık olunca Mısır kralı Firavun “Bize gel! Bizim yanımızda senin için bolluk, genişlik vardır!” diye yazı gönderince, Eyyüb (a.s); çoluk çocukları, küçük ve büyükbaş hayvanları ile birlikte kalkıp Mısır’a gider.

Firavun, onlara yiyecekler, elbiseler ve yerler ayırıp verir. Eyyüb (a.s), Firavun’un

yanında bulunduğu sırada, Şuayb (a.s) gelip içeri girer ve “Ey Firavun! Gök halkı, yer halkı, denizler ve dağlar halkı, kızınca, Allah’ın da gazaba geleceğinden korkmaz mısın?” der.

Eyyüp (a.s) ise, susar, konuşmaz. Eyyüp ve Şuayb (a.s)’lar, Firavun’un yanından çıkınca, Yüce Allah, Eyyüb (a.s)’a:

“Ey Eyyüb! Sen, Firavun’un ülkesine gittiğin için, sustun! İptilâ’ya hazırlan!” diye vahyeder.

Bunun üzerine, Eyyüb (a.s)’ın bütün serveti yok olur.

Üzerlerine ev yıkılır, bütün oğulları ölür! Fakat o, bunlara rağmen, hep Yüce Allah’a hamd-ü senada bulunmaktan, ibadete devamdan, verdiğine şükür, uğradığı iptilâya sabredip katlanmaktan ayrılmaz.

“Zaten onlar, Allah’a ait. Onları bize emanet olarak vermişti. Onları, ister bırakır, ister geri alır. Ben, annemin karnından çıplak olarak çıktım ve çıplak olarak toprağa, kabre döneceğim. Çıplak olarak da Rabbime haşrolunacağım!” deyip Allah’a hamd etmeye devam eder.

Eyyüb (a.s) aynı zamanda hastalanır da. İlk defa olarak çiçek veya cüzam hastalığına tutulur.

Yemeği ancak, iki elini birleştirerek tutup ağızına güçlükle götürür. Dili şişer, ağızını doldurur. Bağırsakları vazifesini yapmaz olur. Yediği şey, karnına girdiği gibi çıkar, vücuduna yararlı olmaz. Ayaklarında güç kalmaz, onları taşıyamaz hale gelir. Vaktiyle kendilerini, ev halkı gibi geçindirdiği kimselere avuç açar olur.

Onlar, bir tek lokma verirler, onu da, başına kakarlar, kendisini kınar ve ayıp-

larlar. Bütün oğulları ölüp elinden tutacak, yardım edecek kimsesi kalmaz. Ailesi ona küser. Akraları, dostları da, kendisinden yüz çevirir. İlgilerini keser. Tanıdıkları, kendisini tanımaz olur. Bütün hakları inkâr edilir. Yaptığı iyilikler unutulur.

Seslenişine, ses verilmez, aldırış edilmez olur. Köy halkı, kendisini köy dışındaki çöplüğe sürüp çıkarır. Üzerine gerilen bir gölgelikte barınmaya başlar. Yanına zevcesinden başka pek uğrayan olmaz. Hacetini yalnız zevcesi (hanımı) gidip gelip görür.

Eyyüb (a.s) uğradıkları iptilânın kaldırılması için de, yıllarca dua etmez.

Zevcesi Leyya Hatun, bir gün:

“Sen duası makbul bir Zat’sın. Sana, şifa vermesi için, Allah’a dua etsen ya!” demişti.

Eyyüb (a.s): "Biz, yetmiş yıl nimetler içinde yaşadık. Bırak da, yetmiş yıl da, iptilâ içinde bulunalım" dedi.

Eyyüb (a.s), "Kaybettikleri servet, evlad ve sıhhate ağlayan zevcesine:

"Onları, bize kim ihsan etti?" diye sordu.

Zevcesi: "Allah ihsan etti" dedi.

Eyyüb (a.s): "Onlardan, kaç yıl yararlandık?" diye sordu.

Zevcesi: "Seksen yıl!" dedi.

Eyyüb (a.s): "Allah, bizi onların iptilasî ile kaç yıldan beri müttelâ kılıyor" diye sordu.

Zevcesi: "Yedi yıldan beri" dedi.

Eyyüb (a.s): "Yazıklar olsun sana! Vallahi, sen Rabbine karşı ne adaletli, ne de insafli davrandın! Geçim bolluğu ve rahatlık içinde bulunduğumuz gibi, Rab-

bimizin bizi uğrattığı şu iptilaya da, seksen yıl katlanmamız gerekmez mi?" dedi.

İptilâsı şiddetlendiği zaman; Yüce Allah'a şöyle hamd-ü senada bulunduğu rivayet edilir:

"Hamd, Rabb'ül alemin olan Allah'a mahsustur. Ben, Rabb'im olan sana hamd ederim ki; sen, bana ihsanda bulundun, bana mal ve evlâd verdin. Kalbimde, bunların girmediği bir bölüm kalmadı. Sonra, hepsini benden geri aldın, kalbim onlardan boşaldı. Artık, benim aramla senin arana, bir şey girer değildir. Ey Rabb'im! Bundan önce, beni gündüzleri, mal sevgisi, telâş oyalıyordu. Geceleri de beni kendilerine olan şefkattimden dolayı evlâd sevgisi oyalıyordu. Ne mutlu ki: Şu anda onlardan boşalmışım. Gözümü, kulağımı, gecemi, gündü-

zümü, senin zikr'in, şükr'ün, takdis ve tehlil'in ile geçiriyorum".

Eyyüb (a.s)'ın iptilası on sekiz yıl sürdü. Yakın, uzak, herkes ondan ayrıldı.

Eyyüb (a.s)'ın zevcesi Leyya Hatun'un rastlayıp: "Şu hastayı tedavi eder misin?" diye sorduğu bir adamın, kendisine, secde edildiği ve: "Bana, sen şifa verdin!" denildiği takdirde, hem bütün kaybettikleri şeyleri geri çevireceğini, hem de kocasının hastalığını iyileştireceğini söylediğini haber verdiği zaman, Eyyüb (a.s):

"Sen, onun şeytan olduğunu daha öğrenemedin mi? O, Allah düşmanı, seni, dininden döndürmek istemiş. Yazıklar olsun sana! Sen, onun sözüne nasıl kulak astın? Vallahi, Allah bana şifa verecek olursa, iyileşecek olursam, sana, yüz sopa vuracağım" dedi ve kendisini yanından uzaklaştırdı:

“Senin yemeğin, suyun bana haram olsun! Senin getireceğin şeylerden hiçbirini tatmayacağım! Yanımdan hemen uzaklaş! Artık seni görmeyeyim!” dedi.

Eyyüb (a.s); din kardeşlerinden iki kişinin kendisini, son derece üzen konuşmalarını işittiği, kızıp zevcesini kovduğu, yanında ne bir yiyecek, ne bir içecek, ne de kendisine bakacak bir arkadaş bulunmadığını gördüğü zaman secdeye kapandı ve:

“Ey Allah’ım! Sen, benim üzerimdeki iptilayı kaldırmıncaya kadar, başımı, secdeden kaldırmayacağım! Hakikat, bana (bu) dert (gelip) çattı. Sen esirgeyicilerin, esirgeyicisinin (Enbiya, 83). Hakikat, şeytan, beni yorgunluğa (meşakkate) ve azaba (hastalığa) uğrattı!” diye seslenerek halini arz ve iptilasını kaldırmasını Rabb’inden niyaz etti (s. 41).

Yüce Allah, onu (onun duasını) kabul buyurdu (e. 84).

“Başını kaldır! Senin duanı, kabul ettim!

Ey Eyyüb! Senin hakkındaki hükmüm yerine geldi. Rahmetim gazabımı geçti. Seni affettim. Senden sonra iptilaya uğrayacak ve sabredecek kimseler için bir mucize ve ibret olsun diye ev halkını ve malını ve onlarla birlikte bir mislini daha sana geri verdim. Ayağınla vur yere! İşte hem yıkanılacak, hem de içilecek soğuk bir su” buyurdu (s. 42).

“Onun içinde şifa vardır”

Yüce Allah (c.c.); Eyyüb (a.s)’dan böylece o zararı gidermiş, Allah tarafından bir rahmet ibadet edenler için bir hatıra, temiz akıl sahipleri için de bir ibret olmak üzere hem ailesini, hem onlarla birlikte bir mislini daha ona bağışlamış (s.43).

Eyyüb (a.s), en ağır iptilâlara katlanmakla mesel ve dillere destan olmuştur.

Eyyüb (a.s), yere ayağını vurunca, yerden bir su kaynayıp, akmaya başladı. Onunla yıkandı. Vücudunun dışındaki hastalık ve rahatsızlıklardan hiçbir şey kalmadı.

Eyyüb (a.s), kırk arşın kadar yürüdükten sonra, ayağını tekrar yere vurdu. Yerden diğer bir su daha kaynayıp akmaya başladı. Eyyüb (a.s), o sudan da içti. Karnından dışarı çıkmadık hastalık kalmadı. Sıhhatli, sapa sağlam olarak ayağa kalktı. Yüce Allah, ondan bütün dertleri ve elemeleri giderdi. Gençliğini ve güzelliğini geri verdi. Kendisi önce olduğundan daha güzel, daha üstün oldu. Kendisine Allah Tarafından altlı üstlü iki parça kıymetli bir elbise giydirildi.

Eyyüb (a.s), ne tarafa baksa, orada kendisine ait ev halkından veya malından olup da, Allah tarafından katlanmış olarak kendisi için hazırlanmış bulunduğunu görmediği bir şey yoktu.

Hatta, kendisinin, içinde yıkandığı zikredilen suya varıncaya kadar hepsini yanında hazır buldu.

Yüksek bir yere çıkıp oturdu. Yüce Allah (c.c)'ın Leyya Hatun'u da, gençleştirdiği ve ondan on altı oğul dünyaya geldiği rivayet edilir.

Yüce Allah, Eyyüb (a.s)'a, zevcesi hakkında yapmış olduğu yeminin yerine getirmesini şöyle emretti:

“(Ona) Eline, bir demet sap al da, onunla (zevcene) vur! Yemininde durmamazlık etme! (dedik) Biz, onu, hakikaten sabırlı bulduk. O, ne güzel kuldu. O,

daima (Allah'a) dönen (bir zat) idi (s.s. 44).

210 yaşında vefat ettiği, kabrinin Beseniye'de bulunduğu rivayet edilmektedir.

Ona ve gönderilen bütün peygamberlere selam olsun! (Peygamberler Tarihi 2.Cild, 305).

Resululah (s.a.v): "Cennetin bütün kapıları iki kanattır. Yalnız sabır kapısı tek kanattır. Buradan ilk girecekler bela ile imtihan edilenlerdir. En önde ise Eyyüb (a.s) bulunacaktır" buyurmuştur. (i.h. 4-249)

SABIR HAKKINDA AYETLER

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de; 85 ayette sabır geçmektedir. Biz bunlardan birkaç tanesini yazmakla yetindik.

1. Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin. Şüphesiz o (sabır ve namaz), Allah'a saygıdan kalbi ürperenler dışında herkese zor ve ağır gelen bir görevdir. (b. 45)

2. Allah, sabredenlerle beraberdir. (b. 153; en. 46)

3. Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz (Ey Peygamber) sabredenleri müjdele. (b. 155)

4. O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve biz ona döneceğiz, derler. (b. 156)

5. Yoksa Allah içinizden cihat edenleri belli etmeden, sabredenleri ortaya çıkarmadan cennete gireceğinizi mi sandınız. (a.i. 142)

6. Allah, sabredenleri sever. (Ali İmran, 146)

7. Onlar sadece Rablerine tevekkül ederek sabredenlerdir. (n. 42)

8. Elbette sabırlı davrananlara yapmakta olduklarının en güzeliyle mükâfatlarını vereceğiz. (n. 96)

9. İşte onlara sabretmelerine karşılık cennetin en yüksek makamı verilecek. Orada hürmet ve selâmla karşılanacaklardır. (f. 75)

10. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir. (z., 10)

11. Asra yemin ederim ki; insan gerçekten ziyan içindedir. Bundan ancak iman edip iyi ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır. (Asr)

SABIRLA İLGİLİ 40 HADİS

1. Enes (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Bil ki, zafer sabır ile; ferahlık sıkıntı ile; kolaylık güçlük ile beraberdir" buyurur. (c.s., 3812- m.ş. 279)

2. Sıkıntının geçmesini sabırla beklemek ibadettir. (m.ş., 288)

3. Enes (r.a) rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resullah (s.a.v): "Allah Teâlâ buyurur: Kullarımdan birine bedeninde veya evladında veya malında bir musibet tevcih ettiğimde, o da onu sabrı cemille karşıladığında, kıyamet günü haya ederim. Onun için ne defter açarım, ne de mizan dikerim." (r. 328-4)(i.h. 4-137)

4. Enes (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Sabrın imandaki yeri, başın vücuttaki yeri gibidir" buyurur. (r. 217-8)

5. Hakem İbni Amir (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): "Sabır ve ihlas; köleler azad etmekten efdaldır. Allah sabırlı ve ihlaslı kullarını cennete hesapsız sokar" buyurur. (r. 217-11)

6. Kula verilen en büyük, en geniş rızık sabırdır. (m.ş. 717)

7. Umeyr El-Leysi (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): "İmanın en üstünü sabır, cömertlik ve hoşgörülü olmaktır" buyurur. (c.s. 1-722)

8. Cafer (r.a) Resululah (s.a.v)'in: "Sabır müslümanın dayanağıdır (uğradığı afet ve musibetlerden kurtulmak için tek çare yılmadan dayanması mücadeleye etmesidir)" dediğini rivayet etti. (t. 6-382)

9. Enes (r.a)'dan rivayet edildiğine göre şöyle diyor: Peygamber (s.a.v)'den işittim, şöyle buyurdu:

“Allah-u Teala diyor ki: Herhangi bir kulumu gözlerinden mahrum etmek belasına uğrattığımda sabrederse, gözlerinin mükâfatı olarak, onu cennete korum.” (r.s. 34)

10. Bir kimse başına musibet gelmiş bir kimseyi teselli edip, sabra teşvik ederse, ona aynen musibete uğrayıp da sabredeninin sevabı verilir. (m.ş. 778)

11. Ebu Musa (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): “Tam sabır rızadır” buyurur. (r. 217-10)

12. Enes (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): “Allah’ın yardımı, kulun sabrı ile beraberdir, derdin ferahlayıp açılması da, musibetle beraberdir. Muhakkak ki her güçlkle beraber bir kolaylık vardır. Muhakkak her güçlkle beraber bir kolaylık vardır” buyurur. (r. 239-2)

13. Cabir (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Haya ziynettir, takva da keremdir. En hayırlı binek de sabırdır. İptila halinde insanın musibetinin bertaraf olmasını Allah'tan beklemek ibadettir" buyurur. (r.204-11-c.s. 2.2033)

14. "Haya ve sabır gibi bir iman yoktur." (m.ş. 577)

15. Atâ b. Ebi Rebâh'dan rivayet edildiğine göre İbn-i Abbas (r.a) bana:

"Cennet ehlinden bir kadını sana göstereyim mi?" dedi. Ben:

"Evet" dedim. O:

"İşte şu siyah kadındır ki, bu kadın Peygamber (S.A.V.)'e geldi ve:

"Saram tutuyor ve tenim açılıyor. Binâenaleyh benim için Allah'a dua ediniz" dedi. Peygamber (s.a.v):

“İstersen sabreder, cennetlik olursun; istersen, sana afiyet vermesi için Allah’a dua ederim” dedi. Bunun üzerine kadın:

“O halde sabrediyorum. Lâkin vücudum açılıyor. Binaenaleyh açılmamaklığım için dua et” dedi. Peygamber (s.a.v.)de ona dua etti. (r.s. 35)

16. İbni Abbas (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): “Mü’minlerin silahı sabır ve duadır” buyurmuştur. (c.s.3-3806)

17. İlim mü’minin arkadaşı; yumuşak huyluluk yardımcısı; akıl yol rehberi; amel komutanı; rıfk ile uygun davranış babası; sabır ise orduların başkumandanıdır. (m.ş.515)

18. Zuhri (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): “Bir Müslümana bir musibet isabet eder de o mahzun olur ve “İnnalilahi ve inna ileyhi raciun” derse, Allah meleklerle şöyle buyurur: “Ben onun yü-

reğini sızlattım, o sabırla karşıladı ve sevap umdu. Onun sevabını cennet kılın" ve o kimse musibeti hatırlayıp o sözü her defasında tekrar ederse, Allah da ona ecrini yeniler" buyurur. (r. 380-6)

19. İbn-i Abbas (r.a) anlatıyor: Resulullah (s.a.v) buyurdular ki:

İki şeyde ne çok şifa vardır: Sabır ve süfa (k.t. 11-4005)

Süfa: Hardal otunun adı veya yüzerlik otu.

20. Ebu Hind Ed-dari (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Allah (z.c.h.z)'leri buyurdu ki: Her kim ki benim kazama rıza göstermez ve belama sabretmezse, benden gayri Rab arasın." (r. 327-1, c.s.3-2864)

21. Enes (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Cezanın (burada karşılık manasınadır) büyüklüğü, belanın büyüklü-

ğü nisbetindedir. Sabır ilk kademededir. Allah (z.c.h.z)'leri bir kavmi sevdiğinde onları mübtelâ eder. Sabredenler Allah'ın rızasına nail olur, diğerleri cezasına" buyurur. (r. 124-2)

22. Ebu Zer (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Şüphe yok ki Allah-u Teala, kötü komşu olup Allah ölümle ve başka bir yolla hakkından gelinceye kadar sabreden ve mükâfatını Allah'tan bekleyen kişiyi sever" buyurur. (c.s. 1-1076)

23. Enes (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Sabır başa gelen musibetin ilk anlarındadır" buyurdu.(r.s. 31)

24. El Hudrî (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Kim kendini sabra zorlarsa Allah ona sabır verir. Hiç kimseye mükâfatı sabırdan daha bol olan bir hayır verilmemiştir" buyurur. (t. 6-378)

25. İbni Mes'ud (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): "Sabır imanın yarısı, yakın da imanın tamıdır" buyurur. (r.217-12, r.6-381)

26. Ebu Derda (r.a) şöyle anlattı: Bir adam Resulullah (s.a.v)'e:

"Beni cennete tıkan bir amel söyle" dedi. Resulullah (s.a.v) "Öfkelenme cennete girersin" dedi. (t. 5-327)

27. Abdullah Bin Sercis (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): "Güzel haslet düşünerek; sabırla hareket etmek ve her hususta orta yolu tutmak peygamberliğin yirmi dört parçasından bir parçadır" buyurur. (c.s. 2423)

28. Ebû Malik El-Eşârî (r.a) rivayet ediyor. Resululah (s.a.v): "Sabır ışıktır" buyurur. (c.s. 2610)

29. Ebu Hureyre (r.a) rivayet ediyor:“Allah aile fertlerinin geçim yükü ölçüsünde yardım, bela ölçüsünde sabır verir. (c.s. 1118)

30. Enes (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): “ En üstün ibadet sıkıntı anında sabırla kurtuluş beklemektir” buyurur. (c.s. 1-752)

31. İmran Bin Husayn (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): “Şu üç şeyde kul dünya ve ahiretin bol nimetlerine kavuşur: Belaya karşı sabır, kadere rıza, refah ve bollukta dua” buyurur. (c.s. 1870)

32. Ebu Hureyre (r.a), Resulullah (s.a.v)’in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

“Asıl pehlivan rakibini yenen değil, kendini kızdırıcı durumlarda kendine hakim olup, öfkelenmeyendir.” (t. 5.328)

33. Enes (r.a)'dan Resulullah (s.a.v) "İman iki eşit parçadır. Yarısı sabır, yarısı şükürdür" buyurdu. (r. 193-8)

34. Hz. Ali (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Sabır güzeldir, fakirlerde olursa daha güzeldir" buyurur. (c.s. 2747)

35. İbni Ömer (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "İnsanların arasına karışıp da onların sıkıntılarına sabreden mü'min, insanlar arasına karışmayıp, sıkıntılarında sabretmeyen mü'minden daha üstündür" buyurur. (c.s. 3773)

36. Cabir (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Sabır Cennet hazinelerinden bir hazinedir" buyurur. (İhya 4-116)

37. Enes (r.a) dan Resulullah (s.a.v) "En şiddetli bela sabrın az olmasıdır" buyurdu. (c.s. 2.1924)

38. Muaz (r.a) rivayet ediyor. Resulullah (s.a.v): "Allah'ın bir kula olan nimeti artarsa, mutlaka insanların ona olan eziyeti de şiddetlenir. İnsanların bu eziyetine tahammül edemeyen o nimeti yok olmaya hedef eder" buyurur. (c.s.3-3406)

39. "Bir kimsenin yuttuğu öfke yudumu veya musibet anındaki sabır durumunu kadar, Allah katında hoşça giden bir başka yudum yoktur." (m.ş. 735)

40. Enes (r.a) Resulullah (s.a.v)'in: "Dört şey vardır ki gıpta ile karşılanır: İbadetin başı olan sabır, tevazuu, zikrullah, kanaat" buyurduğunu rivayet etti. (t. 6-381)

BİBLİYOGRAFYA

- 1- Kur'anı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Meali, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara. 2000
- 2- Ruhu'l-Beyan Tefsiri, İ. Hakkı Bursevi. Muhammed Ali Sabüni, Damla Yayınevi, 1995 İstanbul.
- 3- R. El-Ehadis, Lütfi Doğan- M. Cevat Akşit, İstanbul. 1982
- 4- Sahih-i Buhari Muhtasar Polen Yayınları 2008 İstanbul.
- 5- Sahih-i Müslim Muhtasar Polen Yayınları 2008 İstanbul.
- 6- Sahih-i Buhari Tecrid-i Sarih Tercemesi Diy. İş. Bşk. Y. 1982 Ankara
- 7- Camiü's- Sağır, İsmail Mutlu-Şaban Döğen-Abdulaziz Hatip, Yeni Asya Neşriyat. 2008
- 8- Riyazü's- Salihin, Hasan Hüsnü Erdem, Emel Matbaacılık, Ankara. 1944

-
- 9- Etterhip ve T. , Durak Pusmaz-Ahmet Arpa, Hikmet Yayınları, İstanbul
- 10- İ. u Ulumi'd-din, Ahmet Serdaroğlu, Bedir yayınları, İstanbul. 1975.
- 11- Taç Tercemesi, Bekir Sadak, 1980. İstanbul, Kit-San matbaacılık ve Neşriyat.
- 12- Osmanlıca-Türkçe Büyük lügat, Abdullah Yeğın, A. Kadir Badıllı, Hekimoğlu İsmail, Derya Dağıtım, 1981. İstanbul.
- 13- Marifetname Ahmet Davutoğlu Temel Yayınları 1981 İstanbul

*Bu eseri
tamamlamaya bizi muvaffak eden
Rabbimize Hamd-u Senalar olsun.
Sevgili Habibine sürekli
Salât ve Selamlar olsun.
Amin.*

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

1. Ümit Kapısı
2. Müslüman'ın 24 Saati
3. Şeytanın tuzakları ve korunma yolları
4. 7'den 70'e genel manevi hastalık Gıybet
5. Selâm ve Selâmlaşma
6. Sabır
7. Rahmet Kapısı 45 Konuda 1501 Hadis-i Şerif
8. Unutulan Sünnet Hacamat ve Sü-lük
9. Büyük Günahlar
10. 45 Konuda 1666 Hadis-i Şerif
11. Peygamber (s.a.v.)'in Şemail-i Şerifi
12. Ölüm ve Ötesi
13. 46 Konuda 1681 Hadis-i Şerif
14. Ehl-i Beyt ve Kerbela Faciası
15. Müslüman'ın 365 Günü